

Kapitola 15

Keď bol v Chan,
ich zásoby boli vyčerpané
a jeho nasledovníci
sa dostali do stavu,
že neboli schopní vstať.
Tsze-lu s očividnou
nespokojnosťou povedal:
„Musí ušľachtilý človek
tiež znášať takýto život?“
Majster povedal:
„Ušľachtilý človek možno
vskutku musí znášať núdzu,
ale nečestný človek
keď je v núdzi,
dáva voľný priebeh
bezuzdnej svojvôli.“
Majster povedal: „Tsze,
predpokladám že si myslíš,
že som jeden z tých,
kto učí mnohé veci
a udržiava ich v pamäti?“
Tsze-kung odpovedal: „Áno,
ale možno to nie je tak?“
„Nie,“ znela odpoveď;
„ja hľadám
vše prenikajúcu jednotu.“
Majster povedal:
„Yu, málo je takých,
ktorí poznajú cnosť.“
Majster povedal:
„Nemôže byť Shun
príkladom tým,
že vládol schopne a účinne
bez námahy?
Čo urobil?
Neurobil nič, ale
vážne a úctyhodne zastával
svoje kráľovské miesto.“
Tsze-chang sa spýtal,
ako by sa človek
mal správať,
aby bol všade uznávaným.
Majster povedal:
„Nech sú jeho slová
úprimné a pravdivé
a jeho činy
čestné a starostlivé;
také správanie

je možné praktikovať
aj medzi divokými kmeňmi
na juhu a na severe.
Ak by jeho slová neboli
úprimné a pravdivé
a jeho slová čestné
a starostlivé,
bol by s takým správaním
uznávaný čo i len
vo vlastnom susedstve?
Keď stojí,
nechajte ho vidieť
tie dve veci, aké boli,
čeliace mu.
Keď je vo voze,
nechajte ho vidieť ich
pripevnené k jarmu.
Potom ich následne môže
uviesť do praxe“
Tsze-chang napísal tieto rady
na koniec svojej šerpy.
Majster povedal:
„Vskutku priamy (pocivý)
bol dejepisec Yu.
Keď v jeho štáte
prevládala dobrá vláda,
bol ako šíp.
Keď prevládala zlá vláda,
bol ako šíp.
Chu Po-yu je vskutku
ušľachtilý človek!
Keď v jeho štáte
prevláda dobrá vláda,
treba ho hľadať v úrade.
Keď prevláda zlá vláda,
môže si zbalit' zásady
a držať ich na hrudi.“
Majster povedal:
„Keď je možné
s človekom hovoriť, potom
je chybou nehovoriť s ním,
pokiaľ ide o toho človeka.
Keď nie je možné
s človekom hovoriť, potom
je chybou hovoriť s ním,
pokiaľ ide o naše slová.
Múdri ľudia nechybujú
ani s ohľadom k ich človeku
ani k ich slovám.“
Majster povedal:

„Rozhodný učenec
a cnostný človek
sa nebudú pokúšať žiť
za cenu poškodzovania
svojej cnosti.
Dokonca obetujú
aj svoj život, aby si uchovali
svoju cnosť dokonalú.“
Tsze-kung sa spýtal
na praktikovanie cnosti.
Majster povedal:
„Remeselník,
ktorý si želá robiť svoju
prácu dobre, musí najskôr
naosťriť svoje nástroje.
Nech žijete v akomkoľvek
štáte, vstúpte do služieb
toho najúctyhodnejšieho
spomedzi veľkých
hodnostárov a spriatel'te sa
s tými najcnostnejšími
spomedzi učencov.“
Yen Yuan sa spýtal,
ako by malo byť uplatňované
vládnutie krajine.
Majster povedal:
„Nasledujte obdobia Hsia.
Jazdite v štátnom voze z Yin.
Noste ceremoniálny
klobúk z Chau.
Nech je hudba Shao
s jej pantomímami.
Odstráňte piesne z Chang
a držte sa ďaleko
od zdanlivých tárajov.
Piesne z Chang
sú nemravné; zdanliví
tárajovia sú nebezpeční.“
Majster povedal:
„Ak sa človek nezamyslí
o tom, čo je vzdialené,
nájde zármutok
na dosah ruky.“
Majster povedal:
„Je tomu koniec!
Nevidel som ani jedného,
ktorý miluje cnosť tak,
ako miluje krásu.“
Majster povedal:
„Nebol Tsang Wan

ako človek, ktorý
si privlastnil svoj stav?
Poznal cnosť a talent,
ktorý mal Hui z Liu-hsia
a predsa nepresadil,
že by mal stáť
s ním na súde.“
Majster povedal:
„Ten, kto vyžaduje
veľa od seba
a málo od iných,
sa vyhne tomu,
aby bol predmetom nevôle.“
Majster povedal:
„Ak človek nemá vo zvyku
hovoriť:
'Čo si mám myslieť o tomto?
Čo si mám myslieť o tomto?'
Potom s ním vskutku
nemôžem nič robiť!“
Majster povedal:
„Keď je spolu
množstvo ľudí
po celý deň bez toho,
aby sa ich konverzácia
obrátila k spravodlivosti
a keď radi robia
návrhy malej bystrosti –
potom sú vskutku
ťažkým prípadom.“
Majster povedal:
„Ušľachtilý človek
považuje spravodlivosť
za podstatnú vo všetkom.
Vykonáva ju v súlade
s pravidlami náležitosti.
Spôsobuje ju s pokorou.
Dokončuje ju s úprimnosťou.
Toto je vskutku
ušľachtilý človek.“
Majster povedal:
„Ušľachtilý človek
je nešťastný z nedostatku
svojej schopnosti.
Nie je nešťastný z toho,
že ho ľudia nepoznajú.“
Majster povedal:
„Ušľachtilý človek
nemá rád myšlienku,
že jeho meno nebude

spomínané po jeho smrti.“
Majster povedal:
„To, čo ušľachtilý človek
hľadá, je v ňom samom.
To, čo hľadá nečestný človek,
je v iných.“
Majster povedal:
„Ušľachtilý človek
je dôstojný ale neškriepi sa.
Je spoločenský,
ale nestranný.“
Majster povedal:
„Ušľachtilý človek
nepovýši nikoho
iba vďaka jeho slovám,
a ani neodmietne dobré slová
iba kvôli danému človeku.“
Tsze-kung sa spýtal:
„Existuje nejaké slovo,
ktoré môže slúžiť ako
pravidlo praktikovania
pre život všetkých?“
Majster povedal:
„Nie je vzájomnosť
takým slovom?
To, čo nechceš,
aby robili tebe,
nerob ani ty iným.“
Majster povedal:
„V mojom jednaní s ľuďmi
čie zlo obviňujem,
čiu dobrotu chválim,
okrem toho, čo je náležité?
Ak niekedy
mimoriadne veľa chválim,
musí na to byť dôvod
v mojom posúdení
daného jednotlivca.
Títo ľudia
dali základ tomu,
že tri dynastie
nasledovali cestu
priamočiarosti (čestnosti).“
Majster povedal:
„Dokonca aj za mojich
skorších dní by historik
nechal prázdne miesto v texte
a ten, kto by mal koňa,
by mu ho požičal,
aby išiel za ďalším.“

Teraz, ach beda!
Nie sú žiadne také veci.“
Majster povedal:
„Zdanlivé slová
ničia cnosť.
Nedostatok trpezlivosti
v malých veciach
ničí veľké plány.“
Majster povedal:
„Keď zástupy
nenávidia nejakého človeka,
je potrebné preskúmať
ten prípad.
Keď zástupy majú radi
nejakého človeka, je potrebné
preskúmať ten prípad.“
Majster povedal:
„Človek môže rozširovať
zásady, ktoré nasleduje;
tie zásady nešíria
toho človeka.“
Majster povedal:
„Mať nedostatky
a nezlepšovať ich,
toto vskutku treba vyhlásiť
za nedostatok.“
Majster povedal:
„Celý deň som strávil
bez jedla
a celú noc bez spánku –
zamestnaný rozmýšľaním.
Nebolo to na nič.
Lepší plán je učiť sa.“
Majster povedal:
„Účelom ušľachtilého
človeka je pravda.
Jedlo nie je jeho účelom.
Orba je dokonca aj v tom,
keď je niekedy núdza.
Takže čo sa týka učenia,
možno v ňom nájsť zisk.
Ušľachtilý človek
je ustarostený iba preto,
že by nemusel nájsť pravdu;
nie je ustarostený preto,
že by na neho
mala prísť chudoba.“
Majster povedal:
„Keď sú znalosti človeka
dostatočné na dosiahnutie

niečoho, ale jeho cnosť (sila)
nie je dostatočná na to,
aby si to udržal,
nech by už získal čokoľvek,
opäť to stratí.

Keď sú jeho znalosti
dostatočné na dosiahnutie
a má dosť cnosti (sily),
aby sa toho pevne držal,
no ak nedokáže vládnuť
s dôstojnosťou, ľudia ho
nebudú rešpektovať.

Keď sú jeho znalosti
dostatočné na dosiahnutie
a má dosť cnosti (sily),
aby sa toho pevne držal;
potom ak aj vládne
s dôstojnosťou, no snaží sa
nútiť ľudí v rozpore
s pravidlami náležitosti,
potom nie je dosiahnutá
úplná dokonalosť.“

Majster povedal:

„Ušľachtilý človek
nemôže byť známy
v malých veciach;
ale možno mu zveriť
veľké záležitosti.

Malému (zlému) človeku
nemožno zveriť
veľké záležitosti,
ale môže byť známy
v malých veciach.“

Majster povedal:

„Cnosť je pre človeka
cennejšia než voda či oheň.
Videl som zomierať ľudí
kvôli tomu,
že stúpili na vodu a oheň,
ale nikdy som nevidel
človeka zomrieť preto,
že kráčal po ceste cnosti.“

Majster povedal:

„Nech každý považuje
cnosť za niečo,
čo pripadne jemu samému.

Nesmie odovzdať
jej uskutočnenie
ani svojmu učiteľovi.“

Majster povedal:

„Ušľachtilý človek
je bezchybne pevný
a nie iba pevný.“

Majster povedal:

„Minister
v službe svojmu vládcovi,
úctivo vykonáva
svoje povinnosti
a svoju mzdu
považuje až za druhoradú.“

Majster povedal:

„Vo vyučovaní by nemalo
byť žiadne rozlišovanie
(spoločenských) tried.“

Majster povedal:

„Tí, ktorých cesty sú odlišné,
si nemôžu navzájom
stanovovať plány.“

Majster povedal:

„V reči je jednoducho
vyžadované,
aby dávala zmysel.“

Hudobný majster Mien,
keď na neho zavolať,
keď prišli ku schodom,

Majster povedal:

„Tu sú schody.“

Keď prišli k rohožke
(podložke) pre hostí,
aby si sadli, povedal:

„Tu je rohož.“

Keď boli všetci usadení,
Majster ho informoval:

„Tu je to a to;
a tu je to a to.“

Keď hudobný majster Mien
vyšiel von,

Tsze-chang sa spýtal:

„Je pravidlom
hovoriť také veci
hudobnému majstrovi?“

Majster povedal:

„Áno. Je to zaiste pravidlo
pre tých, ktorí vedú slepca.“